

Resp. 2º Si votum subsequatur, itidem sponsalia probabilius solvuntur.

receptum valere iam possunt ratiunculæ sententiæ oppositæ, quæ demum huc recidunt, 1º quod sponsa non sit facta deterioris conditionis, 2º quod sponsus in præbendo consensu circa conditionem sponsæ non sit deceptus?

Illud demum non prætermiserim, de S. Doctoris Alphonsi sententiâ omnino non constare, utrum reipsa illi opinioni penitus adhaeserit, quæ in casu negat, solvi sponsalia posse. Utique hanc opinionem dicit *communissimam*, quod quidem quo sensu accipi queat, ex præmissis colligatur, attamen iudicium suum revera nullum interponit.

Caeterum ipse quoque communem regulam, quam diximus, sic adoptat (*Hom. Apost. Tr. 18. c. 1. n. 19.*): *Ad iudicandum quaenam causa valeat dissolvere sponsalia, hae duae regulæ attendendae sunt. Prima est, quod ob causas sponsalibus supervenientes, sufficit ea, quæ si prævisa esset, illa utique contracta non fuissent: unde tunc pars a tali defectu immunis remanet, quæ præsumitur contraxisse semper sub conditione, quod talis rerum non adsit mutatio, quæ prævisa si fuisset, eam a contrahendo removeret. Secunda regula hæc est etc.*

Ex altera vero parte non videtur S. Doctor plurimum detulisse rationibus, quæ pro sententiâ illa, quam *communissimam* dixit, afferri solent. Quaestionem sic ipse (l. c.) exponit: *Quæritur, an superveniente alterutri sponsorum pingui hereditate, possit ille recedere a sponsalibus. Affirmant Hurtad., Trull., Leand., etc., dicendo, tunc notabiliter mutari sponsorum conditionem. Sed alii communissime... id negant, quia tunc ille iam non est deceptus in conditione alterius partis, in qua nulla accidit mutatio.*

Quid porro ipse sentiat de hoc argumento,

haud aegre colligitur ex speciali quaestione, quam subiicit. Scribit enim (tum l. c., tum lib. 3. n. 876.): *Iuxta hanc sententiâ dicit Croix, quod si quis contraxit cum una, et postea offeratur ei coniugium cum altera ditioe, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio.* Quid autem ad hæc S. Doctor? En ipsius iudicium. *Si qualitas secundæ sponsæ esset excedenter melior, ego non aunderem sponsum omnino damnare, si cum illa contrahere vellet.* Atqui (inquam) iste in conditione prioris sponsæ non fuit deceptus, neque in ea accidit ulla mutatio: et hoc quidem est argumentum, quod ipse S. Doctor pro communissima, ut ait, sententiâ refert. Ergo manifeste hoc argumentum S. Doctor parvipendit.

Idque confirmant ea quæ mox S. Doctor sic subdit: *Licet enim in hoc casu non mutetur status sponsæ, sive sponsalium, tamen, ut communiter dicunt Doctores, sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus; unde sicut non teneretur sponsus illa exequi cum magno suo damno, ita nec teneri, alicui videri posset, cum amissione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur ex L. Unic. C. De Sententiâ quæ pro eo etc. iuxta dicta lib. 3. n. 301.* In quibus videtur illud argumentum reiectum ob eandem illam rationem qua usos vidimus Auctores, qui illi sententiæ non acquiescunt.

Sed et illud plane animadversione dignum, quod S. Doctor hoc iudicio suo non modo plane infirmam ostendit sibi visam esse rationem, cui nititur Sanchezii opinio, sed subvertit quoque aliud argumentum, quo alii eandem sententiâ confirmare studuerunt. Fuerunt nimirum, qui approbandum, resilire a sponsalibus quempiam non posse, etsi notabilis ei supervenerit status mutatio, argumentum inde

Ratio est, quia promissio sponsalium semper censetur facta sub tacita conditione, *nisi melior status eligatur.* — S. Lig. n. 873. (19).

544. — *QUÆR. 3º An dissensus parentum sit causa sufficiens resiliendi a sponsalibus?* (20).

desumunt, quod quispiam id non possit in hypothesi coniugii longe ditioris ipsi oblato. Et sane sic Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 1. n. 192.) contra asserentes sponsalia dissolvi posse, *si alteri superveniant insperatae divitiæ, nobilitas, dignitas, etc.*, etiam rationem urget, quia *alias quoties offerentur sponsalia ditiora, minus ditia possent solvi, quod non est dicendum.* Itemque Catalani (part. 3. q. 10. cap. 7. n. 14.): *Alias habitis sponsalibus ditioribus daretur larga facultas resiliendi a minus divitibus iam celebratis, quod est absurdum.* Et, ut alios omittamus, etiam Reiffenstuel (*Ius Can. lib. 4. tit. 1. n. 262.*) eodem modo sic ratiocinatur: *Nec obstat subito superveniens fortuna: tum quia alias etiam dissolvere quis posset sponsalia ex eo, quia alia longe pulchrior aut ditior ei vellet nubere, quod est contra communissimam Doctorum.* S. Alphonsus ergo, dum dicit de hac hypothesi: *sponsum damnare non aunderem etc.*; iam et istud illorum argumentum diruit. Porro cum eiusmodi argumentum potius quam a pari, ductum a fortiori videatur, propterea quod minorem resiliendi a prioribus sponsalibus causam prorsus videatur ille habere, qui meliorem statum nondum habens, hunc abrumpendo sponsalia quaerit, quam qui per insperatam fortunam acquisitam statum longe meliorem iam adeptus est, atque adeo iure quodam suo sibi ac statui suo novo decentiora sponsalia aucupetur; iam satis patet, S. Doctorem Alphonsum; qui *damnare non audet sponsum* eo quod a sponsalibus recedat si cum ditioe offeratur ei coniugium, a fortiori non damnare illum qui cum statum iam mutaverit, aliud sibi conveniens matrimonium quaerat.

Et utique S. Doctor (lib. 6. n. 876.) concludit: *Et sic invenio, in Vita S. Ioan. a Capistrano sensisse plures theologos in huiusmodi casu (scil. ditioris coniugii oblato), quamvis ipse S. Ioannes contrariae fuerit sententiæ; a qua revera abscedere nec unquam ego consulere aunderem.* Verum hic de mere consilio res est; et S. Doctor hæc in altero opere (*Hom. Apost. l. c.*) prætermittit, et mere scribit: *Et ita invenio dixisse multos theologos in Vita S. Ioannis a Capistrano.* Et hæc satis sint de hac speciali quaestione: ex quibus colligi etiam poterat, cur P. Gury scripserit: *hanc sententiâ*, nempe solvi posse sponsalia, si sponso adveniant insperata hereditas, *satis probare videtur S. Alphonsus.*

(19) Eum, qui a sponsalibus recedat ob emissum castitatis votum, iudex compellere solet, ut aut fidem sponsalium servet, aut in Religionem aliquam se recipiat. Cum enim iudici de interna voluntate non constet, dum alioquin certo constat de sponsalium obligatione, non iniuste hoc perfectioris electionis indicium exigit, eo vel magis quod id necessarium videri merito queat ad eorum præcaendas fraudes, qui ad se eximendos ab incommoda sponsalium obligatione, facili negotio possent hæc vota simulare.

(20) Cave, ne cum quibusdam (Vid. Salmant. *De Matrim.* cap. 6. n. 19. seq., et S. Alphons. lib. 6. n. 849.) hanc quaestionem confundas cum alia, *an peccent filii contrahentes insciis parentibus.* Nam licet gravius leviusve sic filii offendere parentes possint pro variis adiunctis, proque vario rem gerendi modo, hoc tamen per se non infert necessario, contractum etiam quoad substantiam esse eiusmodi,

Resp. Neg., si parentes iniuste dissentiant, quia ius filiorum laederetur (21). Secus vero, si dissensus parentum sit iustus, v. gr. si altera pars non conveniat familiae ratione conditionis, honoris, etc. — S. Lig. n. 877.

QUAER. 4° *An pars laborans occulto defectu teneatur illud aperire ante sponsalia, vel, iis contractis, ante matrimonium?*

Resp. 1° Affirm., si defectus ille futurus esset *perniciosus* vel *iniuriosus* alteri parti; v. gr. si puella sit *gravida*, si sponsus morbo *venereo* laboret, vel *aere alieno* gravetur, etc. Ratio est, quia sicut peccat contra iustitiam, qui credenti se bonas merces emere, vendit noxias, ita a *fortiori*, qui cum defectu pernicioso vult matrimonium contrahere. Ergo si defectum aperire nolit, a contrahendo abstinere debet. — S. Lig. n. 864.

Resp. 2° Neg. autem, si defectus non reddat nuptias noxias, sed tantum minus appetibiles; v. gr. si puella, quae putatur virgo, sit corrupta. Ratio est, quia consuetudine receptum est, ad eiusmodi defectus alteri manifestandos neminem teneri. Insuper nemo tenetur manifestare suum defectum cum propria infamia, quando defectus non laedit ius grave alterius. — S. Lig. *ibid.*, et alii communiter.

§45. — QAER. 5°. *An sponsalia dissolvantur per matrimonium subsequens, ita ut, soluto matrimonio, non reviviscant?*

Resp. Neg. cum sententia communiori. — S. Lig. n. 875. — Ratio est, quia nullo iure probatur, sponsalia omnino dissolvi per matrimonium subsequens; unde videtur tantum suspendi obligationem sponsalium, durante tali matrimonio, ut fit in eo, qui contrahit matrimonium cum voto castitatis. Plures tamen contradicunt, rationibus non spernendis innixi (22).

cui repugnare iure parentes debeant atque adeo promissionem esse irritam. Et quidem generatim cum communi sententia statuentum est, ad sponsaliorum validitatem nedum consensum, sed ne scientiam quidem parentum per se necessariam esse.

(21) Aliquando tamen etiam *iniustus* parentum dissensus sufficientem causam praebere potest recedendi a sponsalibus, non quasi peccet tunc filius voluntati iniustae parentum non obsequens, sed quia hic dissensus multis de causis tam gravia secum ferre potest consecutaria incommoda, molestiasque, quae ab obligatione implenda merito excusent.

(22) In hac quaestione et Theologi et Canonistae etiam magni nominis, tum ve-

teres tum recentiores dissentiant; et quaeque pars, ut facile intelligitur, opinionem propriam habet et dicit probabiliorum, dum etiam oppositam plures concedunt esse probabilem. Vid. Sanchez (lib. 1. disp. 48. n. 2.), et Salmant. (*De Matrim.* cap. 2. n. 38.). Confessarius igitur nec viduum cogere potest ad pristinam illam promissionem implendam, nec impedire, quominus altera pars ius suum persequatur et urgeat coram iudice, cuius sententiam admittere uterque tenebitur.

Quoad vim rationum, facile patet, exemplum contrahentis cum voto castitatis non esse ad rem; et contra urgeri potest exemplum voventis religionem aut castitatem, quem ita a praecedentium sponsalium obli-

Caeterum in praxi sponsus iniuste derelictus raro talem infidelem requiret, nec felix exitus huiusmodi matrimonii sperandus foret.

gatione solvunt DD., ut negent hanc reviviscere, etiamsi qui vovit, dispensationem deinde a voto obtineat, uti videre est apud S. Alph. (lib. 6. n. 873. in fin.). Quae quidem resolutio prorsus consona est generali principio, quod ex *L. Si stipulantem* 83. §. 5. ff. *De Verbor. Oblig.* cum aliis deducit Cuiacius (*Comment. ad h. Leg.*), nimirum quando res servituti seu obligationi prius obnoxia in alium transeat statum, qui non quidem ex accidentali impotentia excusationem habeat, sed suapte natura repugnet obligationi illi seu servituti, hanc non suspendi, sed prorsus extinguere. *Negandum* (inquit Cuiacius) *extinguere obligationem* (v. gr. ususfructus), *nave dissoluta ea mente ut reficeretur; cessat verius, quam extinguatur, quia eadem navis restitui potest eisdem tabulis, nec intercidisse prorsus videtur... Si tamen navis ea mente dissoluta sit, ut in alios usus convertatur, extincta videtur; et ideo licet postea iisdem tabulis compacta sit, alia navis videtur esse, nec restituitur obligatio semel extincta... In perpetuum extinguatur (obligatio ex promissione) servo manumisso, quia ea mente manumittitur, ut perpetuo sit liber... Summa haec (est), obligationem extinguere re consecrata vel publicata, vel servo manumisso, vel navi dissoluta, si modo ea mente dissoluta sit, ut in alios usus converteretur.* Porro eadem prorsus est ratio matrimonii; nam contractus est indissolubilis ex natura sua, ac per eum coniux in perpetuum se in alterius potestatem tradit. Sicut igitur servus libertatem adeptus non subicitur obligationi, quae ipsum in servitute ligabat (eo quod v. gr. a domino promissus cuiquam fuerat), etiamsi in servitute recidat, nec pristina v. gr. ususfructus obligatione obstringitur navis, si ea mente destructa sit, ut non

reficiatur, etiamsi postea per accidens eam restitui contingat; ita et de accidentali libertate, quam coniux per alterius coniugis mortem acquirat, statuendum est.

Dices: nonne potius *ex regulis probabilissimi contraria conclusio eruenda esset? Hic enim certe contracta fuit obligatio, quae non nisi dubie extincta est. Ergo ipsa semper urget.*

Resp. Nego Minorem, et additam probationem. Ratio est, quia, ut ait S. Alphonsus (lib. 3. n. 112.), *hic non versamur in dubio, sed in opinione probabilis.* Apposite Card. De Lugo ad illud effatum, IN DUBIO MELIOR EST CONDITIO POSIDENTIS, scribit (*De Iust. et Iur.* disp. 23. n. 110.): *Bene advertunt Doctores, id procedere, quando est merum dubium negativum; nam si esset dubium positivum, et rationes probabiles pro utraque parte, tunc servandae essent conscientiam probabilem, et regulariter debitor amplecti potest iudicium probabile.* Eandem in rem S. Alphonsus (l. c.): *Quando probabile est, quod... lex sit abolita, tunc cessat praesumptio pro lege, et possidet libertas.* Negatur itaque et *Consequentia*, quod videlicet in casu *obligatio adhuc urgeat*; nam urgere non potest obligatio incerta, quam scilicet probabile est non existere.

Sed magis ad rem facit, quod obiici posset contra argumentum, quod in *Nota* petitur tum ab exemplo votorum vel religionis vel castitatis, quibus sponsalia in perpetuum solvuntur, tum a natura matrimonii, quod est contractus indissolubilis ex natura sua, et per eum coniux in perpetuum se in alterius potestatem tradit. *Nam matrimonium non est vinculum de se perpetuum, sicut votum religionis aut perpetuae castitatis; sed est essentialiter temporale iuxta illud Apo-*

QUAER. 6° *An sponsus possit resilire si sponsa fuerit per vim violata post sponsalia?*

Resp. Affirm. cum sententia communi. Ratio est, quia sponsa per

stoli: Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius vivit.

Resp. Vis argumenti non in eo residet, quod vinculum matrimonii ita sit perpetuum, ut nisi per *accidens*, morte scilicet alterius coniugis, cessare nequeat; sed in eo, quod, cum contractu suapte natura indissolubili coniux in alterius potestatem, quantum ex se est, perpetuam semet tradat, a qua scilicet se eximere non est in eius potestate, eo ipso in eum statum transeat, qui non ex *accidentali impotentia*, sed *natura sua* repugnat illi obligationi ac servituti, cui prius erat obnoxius. Tunc autem obligationem non mere suspendi, sed prorsus extinguere, conficitur in *Nota* per allegationem Iuris, cui tu nihil habes, quod respondeas.

Sic enim Ius habet in *Nota* allegatum: *Sacram vel religiosam rem vel usibus publicis in perpetuum relictam, ut forum, basilicam, aut hominem liberum, inutiliter stipulor; quamvis sacra profana fieri, et usibus publicis relicta in privatos usus reverti, et ex libero servus fieri possit.* En itaque imprimis, quo sensu res quae in *perpetuum* obligata dicitur, ex natura scilicet status sui quamvis per *accidens* in alium statum transire possit. Ex eo autem, quod *inutiliter* quis eam stipuletur, hoc deducitur ibi consecrarium: *Nam et cum quis rem profanam aut Stichum dare promisit, liberatur, si sine facto eius res sacra esse coeperit aut Stichus ad libertatem pervenerit.* Quenam porro vis sit voci *liberatur*, ex his quae sequuntur, manifestum fit: *Nec revocantur in obligationem, si rursus lege aliqua et res sacra profana esse coeperit, et Stichus ex libero servus effectus sit.* Curnam vero in *obligationem non revocantur*, nisi quia obligatio, per pristinam promissionem con-

tracta, non quidem mere fuerat suspensa, sed penitus extincta? Curnam vero fuerat extincta, nisi quia res in eum statum transierat, cui non ex *accidentali impotentia*, sed ex natura sua repugnat pristina servitus, seu obligatio? Et rursus cur ex natura sua status hic repugnant servituti seu obligationi eiusmodi, nisi quia, ut ibi praemittitur, rem in eo statu consistentem *inutiliter stipulor*? Merito proinde Cuiacius (l. c. in Not.) huc revocat illam regulam: *Ea, quae initio constiterunt, postea extinguuntur, si in eum casum recidunt, a quo incipere non potuerunt.*

Et quidem hypothesim *accidentalis impotentiae*, propter quam obligatio maneat suspensa, non vero extinguatur, atque adeo redeunte potentia, reviviscat et urgeat, apertissime Ius idem hinc excludit, ceu absurdum id reiiciens, perinde nempe ac *una atque eadem causa et liberandi et obligandi esset, quod aut dari non possit, aut dari possit.*

Et ex his quidem apte ratio redditur, cur votum aut castitatis aut Religionis, post sponsalia emissum, ita eorundem sponsalium obligationem extinguat, ut licet deinde obligatio voti per dispensationem cesset, sponsalium tamen illorum obligatio non reviviscat. Et ratio est quia per votum eiusmodi vovens in eum statum se transfert, qui obligationi ac servituti sponsalium suapte natura repugnat. Et rursus ratio redditur, cur matrimonium, contractum post votum castitatis emissum eiusdem voti obligationem suspendat, non vero penitus extinguat. Ratio est, quia status matrimonii non ita repugnat servandae castitatis obligationi, ut hanc omnino perimat, licet quadantenus impediat.

Ex dictis hucusque etiam colligitur, quid respondendum sit ad sequentia S. Alphonsi verba (lib. 6. n. 875. in fin.): *Attendenda*

talem oppressionem, licet sine sua culpa, notabiliter vilior reddatur; unde notabiliter rerum conditio mutatur (23). — S. Ligor. n. 861., etc. — Idem dicendum est, etiam si fuerit vi deflorata ante sponsalia, et postea tantum vitium illud detectum fuerit. — *Ita communiter.* — Vide *Casus*, n. 859.

CAPUT II.

DE BANNORUM PROCLAMATIONE

Bannum est vox germanica, quae idem significat ac proclamatio publica. Banna igitur sunt publicae denuntiationes, quibus fideles admonentur de matrimonio inter certas aliquas personas contrahendo.

(inquit S. Doctor) *tantummodo est conditio vinculi subsequentis: si illud est perpetuum, utique extinguatur prima obligatio; si vero est temporale, illa suspenditur, donec impleri possit vinculo cessante: prout si quis venderet equum uni, et deinde venderet et traderet illum alteri, casu quo rediret equus in dominium ipsius, certe teneatur eum tradere primo emptori, ut colligitur ex L. 15. C. De rei Vindic.* Illud hic unice addemus, ex citata Lege Codicis utique colligi, equum manere illius, qui per traditionem equum iam possidet; nequaquam vero colligi, equum tradendum esse primo emptori, si in dominium venditoris recidat; de hoc enim in eo textu ne verbum quidem reperire est. En verba citatae Legis (Cod. lib. 3. tit. 32. l. 15.): *Quoties duobus in solidum praedium iure distrahitur: « manifesti iuris est, eum cui priori traditum est, in detinendo dominio esse potiorum. Si igitur antecedente tempore te possessionem emisse, ac pretium exsolvisse apud Praesidem Provinciae probaveris: obtentu non datorum instrumentorum expelli te a possessione non patietur. Erit sane in arbitrio tuo pretium, quod dedisti, eum usuris recipere: ita tamen, ut perceptorum fructuum ac sumptuum ratio habeatur: cum, et si ex causa donationis utrique dominium rei vindicetis;*

eum, cui priori possessio soli tradita est, haberi potiorum conveniat ».

(23) A fortiori id dicendum est de sponsae fornicatione, sive haec praecesserit sponsalia, sive subsequuta sit: quo in casu dupliciter sponsa peccat, accedente scilicet iniustitia, qua rem alteri promissam ita corrumpit, ut inique sponsum cogat vel ad omittendum promissum sibi matrimonium, vel ad rem notabiliter corruptam recipiendam. Secus autem ex communi sententia de sponsi fornicatione statuendum est. Licet enim haec, si sponsalia subsequatur, iustam resiliendi causam praebet sponsae, non sic tamen, si praecesserit. Ratio, quia per hoc sponsus in communi aestimatione non fit notabiliter vilior, nec gravi aliqua nota afficitur sponsa propterea quod huic nubat. Excipie cum DD. (Vid. S. Alph. lib. 6. n. 861.) 1° si fornicatio frequens fuerit, adeo ut sponsa merito dubitet de sponsi pronitate ad alias feminas, deque inconstantia eius futura in servanda thalami fide: 2° si prolem sponsus ex praecedenti fornicatione susceperit; hoc enim etiam sponsae et probro et dolori esse merito solet; 3° quidam excipiunt etiam, si sponsa, quae virgo sit valde honesta, nunquam consensura fuisset, si sponsum fornicarium esse novisset. Quo in caso Confessarius renuentem ad nuptias obligare non posse videtur. Vid. Schmalzgr. (lib. 4. tit. 1. n. 176.).